

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного
права та судочинства

КУРСОВА РОБОТА

**з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та
процесу»»**

на тему: «Підсудність справ в адміністративному судочинстві»

Студентки групи: ПРм-11

Склярук Катерини Іванівни

Керівник: д.ю.н., проф.

Кравчук Мар'яна Юріївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS__

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	5
1.1.Поняття і значення підсудності справ в адміністративному судочинстві.....	5
1.2. Аналіз понять «підсудність» і «підвідомчість» в адміністративному судочинстві.....	8
Висновок до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ.....	13
2.1.Предметна підсудність справ в адміністративному судочинстві.....	13
2.2. Територіальна підсудність справ в адміністративному судочинстві.....	16
2.3. Інстанційна підсудність справ в адміністративному судочинстві.....	20
Висновок до розділу 2.....	22
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ.....	24
Висновок до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Правова сфера, що регулює відносини між державою та її громадянами, нерідко вимагає об'єктивного вирішення суперечок через спеціалізовані судові органи.

У контексті адміністративного правосуддя, як основного інструменту врегулювання конфліктів між державними органами та громадянами, підсудність справ має вирішальне значення.

Поняття підсудності у сучасному адміністративному судочинстві визначає компетенцію судових органів у розгляді конкретних правових спорів. Це питання відображається у принципах справедливості, ефективності та забезпеченні прав громадян на доступ до суду.

З метою гарантування рівного доступу до правосуддя та захисту прав та свобод людини і громадянина, важливо визначити критерії, за якими справи визнаються підсудними адміністративним судовим органам.

Підсудність справ у цій сфері базується на законодавчих нормах, що встановлюють компетенцію судів та визначають особливості розгляду справ різного характеру.

Зважаючи на постійну динаміку суспільно-правових відносин, а також на зміни у законодавстві, необхідно враховувати актуальні тенденції у розвитку адміністративного судочинства. Від цього залежить ефективність захисту прав та інтересів громадян, а також збереження принципів верховенства права та справедливості у державі.

Окремі питання пов'язані з сутністю адміністративного судочинства висвітлені в роботах О. Т. Боннера, В. Д. Бринцева, І. П. Голосніченка, А. І. Єлістратова, Н. Б. Писаренко та інших.

Незважаючи на велику кількість праць з даної проблеми, залишається актуальним питання підсудності справ.

Саме тому, темою нашої курсової роботи є: *«Підсудність справ в адміністративному судочинстві»*.

Мета курсової роботи. Дослідити інститут підсудності справ в адміністративному судочинстві України, його значення, принципи та види, а також практичні аспекти визначення підсудності.

Завдання курсової роботи.

1. Проаналізувати поняття і значення підсудності справ в адміністративному судочинстві
2. Здійснити аналіз понять «підсудність» і «підвідомчість» в адміністративному судочинстві
3. Розкрити предметну підсудність справ в адміністративному судочинстві
4. Проаналізувати територіальну підсудність справ в адміністративному судочинстві.
5. Розкрити інстанційну підсудність справ в адміністративному судочинстві
6. Проаналізувати актуальні проблеми адміністративного судочинства в Україні.

Предмет дослідження. Теоретичні засади підсудності в адміністративному судочинстві.

Об'єкт курсової роботи. Інститут підсудності справ в адміністративному судочинстві України.

Методи дослідження: порівняльно – правовий, діалектичний, системно – структурний, логічний, аналіз та синтез. У процесі дослідження використовувалися також інші загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Основою для написання роботи стало практичне вивчення законодавства.

Структура курсової роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

1.1. Поняття і значення підсудності справ в адміністративному судочинстві

У статтях 124 та 125 Конституції України вживається термін «юрисдикція», зокрема у ч. 2 ст. 124 Конституції України встановлено, що юрисдикція судів поширюється на всі судові спори в державі, частина 3 статті встановлює, що судочинство здійснюється Конституційним Судом України та іншими судами загальної юрисдикції [13].

Визнаним конституційним положенням є створення в Україні системи судів загальної юрисдикції, які базуються на принципах територіальності та спеціалізації. Кодекс адміністративного судочинства України вживає слова «підсудність» та «підвідомчість» та визначає коло спорів, які правомочні розглядати адміністративні суди [2], однак законодавець не роз'яснив розмежування цих понять, внаслідок чого, незрозуміло, як розмежувати ці правові категорії.

У літературі задокументовано різні визначення різних типів підсудності. Кожен дослідник визначає поняття підсудності адміністративних справ, виходячи з критеріїв, які визначають дієздатність кожної складової системи адміністративних судів. Ці критерії є предметом публічно-правового спору: характер спору, межі юрисдикції суду, функції суду, спосіб розгляду справ. У зв'язку з цим існують різні види підсудності адміністративних справ, які розглядаються, у тому числі предметна, територіальна та інстанційна.

Протиріччя навколо визначення підсудності розглядають багато вчених.

Найбільш розширене значення кожного виду підсудності в адміністративних справах висвітлює О. Панченко [17, с. 10].

Зокрема, він виступав за те, що предметну підсудність слід розглядати як сукупність норм, які визначають межі юрисдикції суду щодо розгляду

адміністративних справ у першій інстанції залежно від характеру спору чи складу публічного права.

Цікавим є підхід М. Боровського до розуміння значення підсудності, який досліджував питання, пов'язані з судовою гілкою влади, а саме підсудністю, і дійшов загального висновку, що визначена законодавством підсудність є нічим іншим, як проявом рівності всіх перед законом і судом, вона набуває рис суб'єктивного права людини на законного, «свого» суддю [4, с. 73].

Відтак акцент робиться на тому, що кожна особа має право заздалегідь знати, який суд і який склад розглядатиме її справу, якщо така буде. Відмінності адміністративної юрисдикції від інших видів юрисдикції (як кримінальної, так і цивільної) зумовлюються насамперед категоріями справ, про що можна зробити висновок, вивчивши та зіставивши визначення понять «підсудність у кримінальному процесі» та «підсудність у цивільному процесі».

Зокрема, у Великому юридичному словнику Енциклопедичного видання за редакцією Ю. Шемшученка «підсудність у кримінальному провадженні» описується як відмінність між різними гілками судової системи та способами розгляду та вирішення цими гілками кримінальних справ за їх юрисдикція. Подібна характеристика застосована до визначення поняття «підсудність у цивільному процесі», що виключає сферу розгляду справ [15].

Вивчивши найпоширеніші визначення цих понять, стає очевидним, що вони мають здебільшого схожий змістовний склад, а також різний спосіб класифікації. Кодекс адміністративного судочинства України визначає їх як «внутрішні» та «зовнішні» відповідно до методу розподілу праці між судовими гілками влади.

Також необхідним є визначення ролі підсудності в судовому процесі, це демонструється у сприянні досягненню цілей судової влади, оскільки це полегшує розподіл справ між судами та розгляд таким складом суду, який

створює найбільш сприятливі умови для всебічного, повного та об'єктивного дослідження ситуації та усувають тяганину в судовому процесі.

У результаті підсудність вважається одним із механізмів, за допомогою якого суд здійснює правосуддя, а також засобом визнання права особи на розгляд її справи компетентним судом або суддею [27, с. 52].

Крім того, важливо визнати, що фундаментальною спільністю вищезазначених категорій є процесуальні повноваження адміністративного суду, які представляють права та обов'язки, пов'язані з адміністративною процедурою.

З початку запровадження Кодексу адміністративного судочинства України простежується тенденція до зміни ситуації щодо необхідності законодавчого вирішення проблеми розмежування юрисдикції загальних, господарських та адміністративних судів.

Це стало каталізатором неоднакового та неправильного застосування законів суддями; відсутність визначеної та узгодженої позиції принаймні в офіційних листах вищих спеціалізованих судів чи Верховного Суду України, незважаючи на те, що їх зміст не є нормативним [25, с. 24].

Визначення підсудності полягає у встановленні та визначенні повноважень різних судових гілок, а також однойменних судів однієї судової гілки.

Це сприяє оптимальній роботі всієї судової системи, створюються умови для виконання покладених завдань. Значення підсудності в судовій діяльності ілюструє нормативний консенсус, зокрема ч. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року, який прямо надає право кожному, хто бере участь у кримінальному розслідуванні чи судовому розгляді, мати доступ до справедливого, публічного процесу, який проводиться компетентним, незалежним і безстороннім судом [13].

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що в адміністративному судочинстві підсудність (рис.1.1) :

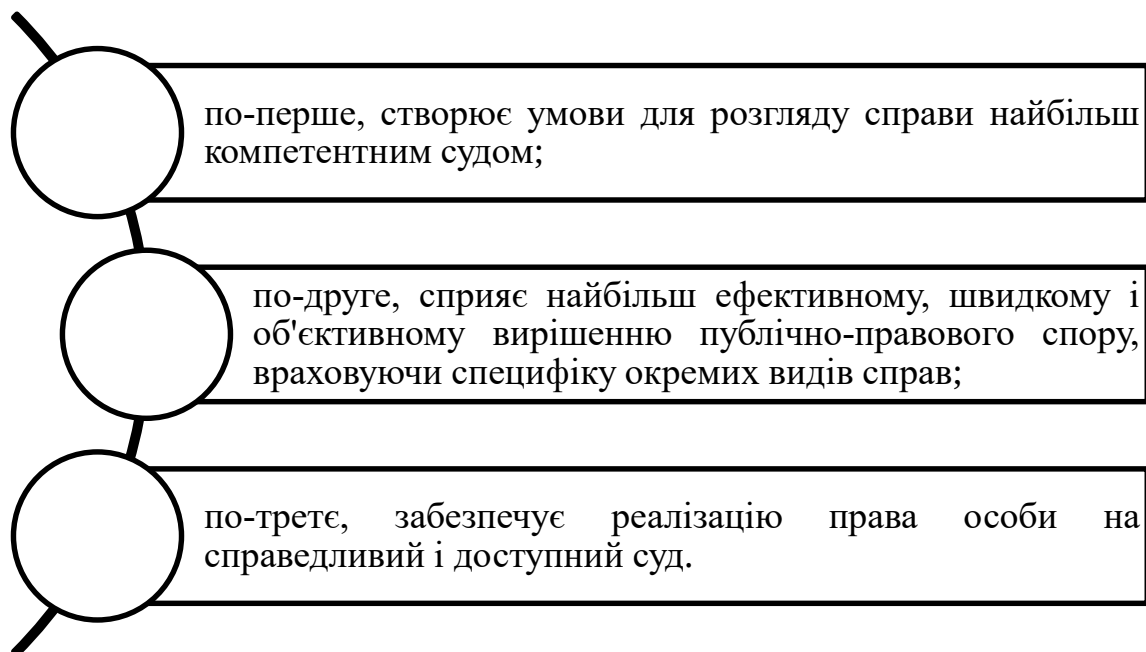

Рис.1.1 – Значення підсудності в адміністративному судочинстві

Враховуючи роль і значення правил підсудності в адміністративному судочинстві, сукупність правових норм, якими визначаються загальні засади визначення підсудності адміністративних справ, може бути сформована в правовий інститут адміністративного процесуального права.

1.2. Аналіз понять «підсудність» і «підвідомчість» в адміністративному судочинстві

Загальновідомо, що відповідно до Конституції України кожен має право на оскарження судових рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб держави, органів місцевого самоврядування [13]. У свою чергу, норми процесуальних дій встановлюють, що кожна особа має право в порядку, визначеному КАСУ, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішення, дія чи бездіяльність державного виконавця, органу місцевого самоврядування, їх представником або іншою владною особою порушується їх права, свободи чи інтереси [12].

Питання щодо порядку та способу звернення є питанням відомчої специфікації справ. Кожен має право звернутися до адміністративного суду, до юрисдикції якого належить КАСУ. Як правило, юрисдикція є історичною конструкцією, вона виникла на тій же історичній осі, що й уся судова система.

Протягом історії людства існували державні суди, які відповідали сучасному устрою суспільства [12].

Коли почали з'являтися спеціалізації в судах, важливим стало питання про те, який термін використовувати для визначення справ між цими спеціалізаціями. Зважаючи на зазначене, деякі адміністративісти обстоюють точку зору, яка знайшла своє відображення в проекті Кодексу адміністративного судочинства, створеному Центром політико-правових реформ у 2000 р., стрижнем якої є ідея про те, що коли йдеться про розподілу повноважень між різними спеціалізаціями права слід використовувати термін «підсудність», а не термін «підвідомчість»[12].

Важливо також зазначити, що проект Кодексу адміністративного судочинства, створений Верховним Судом України у 2003 році, містив категорію «підвідомчість» щодо обсягу та характеру відповідних відносин та «підсудність» щодо конкретних справ, які є частиною системи.

До цього моменту в процесуальній літературі, а саме в чинних нормах КАС, не було універсальної згоди щодо визначення підвідомчості, а також підсудності, що призвело до дебатів на цю тему [12].

Як наслідок, при вивченні розподілу між категоріями «підсудність» і «підвідомчість» висловлюється думка про те, що розмежування є штучним через відсутність різноманітності в категорії підвідомчості, а підсудність є невід'ємною частиною підпорядкованою становищем суду.

Як зафіксовано в юридичній літературі, важко погодитися з позицією В. М. Жуйкова, який, на його думку, для розподілу судових справ між різними судами ефективніше використовувати систему підсудності, а не підвідомчості.

Процес розробки визначення поняття «підсудність» триває досить довго. З точки зору філології «підсудними» вважаються ті, хто підлягає судовому розгляду, має розглядатися в суді. [2, с. 418].

У Великому юридичному словнику за редакцією академіка НАН України Ю.А. С. Шемшученка роз'яснено поняття «підсудність кримінальних справ», «підсудність цивільних справ», «підсудність адміністративних справ».

У результаті поняття підсудності в адміністративному судочинстві визначається як розподіл праці між окремими ланками системи адміністративних судів та між адміністративними судами окремої галузі щодо розгляду справ адміністративної юрисдикції (справ адміністративної юрисдикції).

Натомість окрема група науковців визначає підсудність як межу повноважень між окремими судовими системами та між різними судами в межах однієї системи щодо розгляду та вирішення справ, що належать до їх юрисдикції [3]. Змістом дієздатності суду є повноваження, які можна класифікувати як предметні (владні) або функціональні (заважання). [5, с. 12].

У свою чергу І. Г. Побірченко зазначає, що правові норми, які становлять всю сукупність інституту, визначають не дієздатність тих чи інших судових органів, а характер наявних у справі правових спорів, які визначають вирішення справи.

Крім того, деякі автори описують підвідомчість як здатність держави та інших публічних органів вирішувати правові питання та виділяють чотири загальні принципи (ознаки), які відрізняють підвідомчі справи від інших юрисдикцій (рис.1.2):

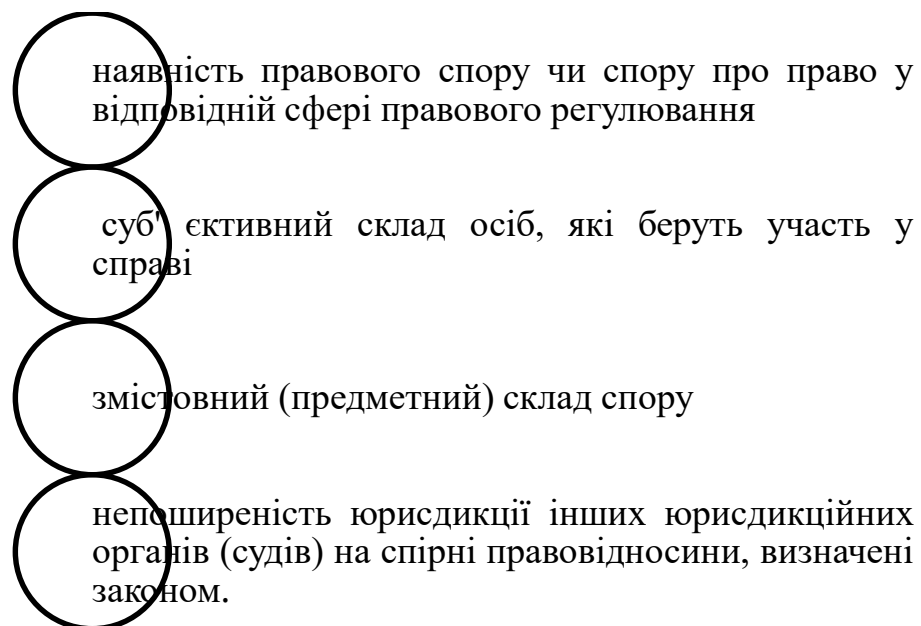

Рис.1.2 - Ознаки розмежування підвідомчості справ між судами та іншими юрисдикційними органами

С. М. Довганчук вважає, що предметом інституту підвідомчості є відносини між судом та особами, які звертаються за правовим захистом, щодо вирішення питання про прийняття спорів чи ні, а також інші вимоги законодавства, пов'язані з судом [9].

Інший метод аналізу цього поняття запропонував К. Осіпова, де підвідомчість вважається міжгалузевою правовою інституцією, яка функціонує як механізм розподілу судових справ між різними юрисдикційними суб'єктами.

Однак ми не погоджуємось, що категорія «підвідомчість» є частиною міждисциплінарної категорії.

Враховуючи вищевикладене, можна було б запропонувати визначення поняття «підвідомчість», використовуючи термін «правовий інститут», оскільки останній є істотним для судочинства, яке має судову складову, ці норми розрізняють функції судових органів від функцій несудових органів.

Вивчивши запропоновані багатьма науковцями класи «підсудність» та «підвідомчість», можна запропонувати визначення цих класів.

Отже, підвідомчість це правовий інститут адміністративного процесуального права, який забезпечує розгляд та вирішення адміністративними судами публічно-правових спорів, віднесених процесуальним законом виключно до їх компетенції, відмежовуючи публічно-правові спори, які належать до компетенції інших судових чи державних органів.

В свою чергу, підсудністю є правовий інститут, що об'єднує закріплені у Кодексі адміністративного судочинства України норми, якими з урахуванням предмету й суб'єктного складу публічно-правових спорів встановлено правила визначення конкретних адміністративних судів повноважних розглядати і вирішувати ці спори.

Висновок до розділу 1.

Проведений теоретичний аналіз понять підсудності справ в адміністративному судочинстві підкреслює їх ключове значення у забезпеченні ефективного функціонування правосуддя.

Підсудність у контексті адміністративного судочинства є важливою складовою, оскільки визначає, які саме судові органи мають право розглядати конкретні правові спори, виходячи з їх компетенції та юрисдикції.

Аналіз понять «підсудність» і «підвідомчість» в адміністративному судочинстві підкреслює їх взаємозв'язок та різницю. Правильне розуміння цих термінів важливо для уникнення недорозумінь та забезпечення чіткості та послідовності у розгляді справ. Це сприяє підвищенню довіри до судової системи та забезпечує стабільність правового середовища.

Отже, на підставі аналізу можна зробити висновок, що глибоке розуміння та правильне застосування понять підсудності і підвідомчості в адміністративному судочинстві має вирішальне значення для забезпечення справедливості, захисту прав громадян та інтересів держави, а також ефективного функціонування судової системи в цілому.

РОЗДІЛ 2.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

2.1. Предметна підсудність справ в адміністративному судочинстві

Предметна підсудність в адміністративному судочинстві - це система правил, що визначають, який суд першої інстанції має розглядати конкретну адміністративну справу залежно від її предмета, тобто від характеру спірних правовідносин.

Предметна підсудність визначається (рис.2.1):

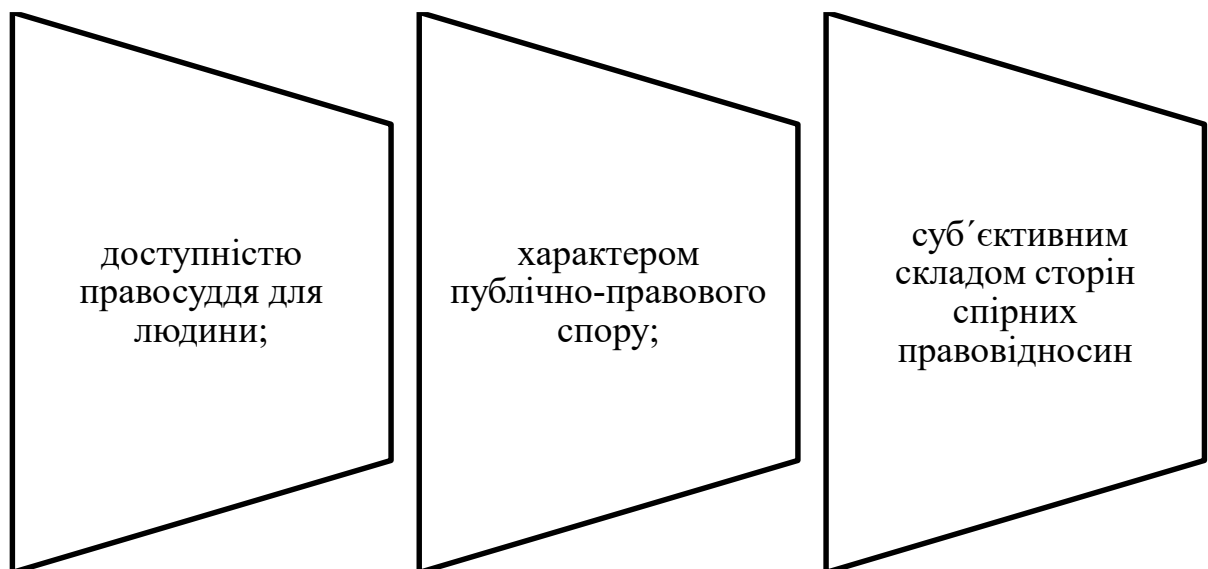

Рис.2.1 – Ознаки предметної підсудності

Так, з урахуванням запровадженої дворівневої системи місцевих адміністративних судів, відповідно до ст. 18 КАС України можна запропонувати таку класифікацію [12].

Розглянемо детальніше класифікацію предметної підсудності (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Предметна підсудність

Аспект	Підклас
1. Місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні	1) адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування,

	посадова чи службова особа органу місцевого самоврядування, крім тих, які підсудні окружним адміністративним судам; 2) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.
2. Окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган державної влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, їх посадова чи службова особа, крім справ з приводу їхніх рішень, дій чи бездіяльності у справах про адміністративні проступки.	
3. Справи щодо оскарження дій або бездіяльності посадових чи службових осіб місцевих органів виконавчої влади розглядаються і вирішуються місцевим загальним судом як адміністративним судом або окружним адміністративним судом за вибором позивача.	

4. Вищому адміністративному суду України як суду першої і останньої інстанції підсудні справи:	1) щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму; 2) щодо скасування реєстрації кандидата на пост Президента України.
5. У разі невизначеності цим Кодексом предметної підсудності адміністративної справи така справа розглядається місцевим адміністративним судом за вибором позивача.	

Слід звернути увагу, що окремі правила предметної підсудності регламентуються також гл. 6 «Особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ» КАС України [12].

Отже, предметна підсудність в адміністративному судочинстві є важливим елементом правової системи, який визначає, який суд має мати компетенцію розглядати конкретну адміністративну справу. Наше дослідження показало, що ця система правил визначається законодавством та базується на характері спірних правовідносин.

Ми детально проаналізували класифікацію предметної підсудності згідно з чинним законодавством, враховуючи різні рівні судів та принципи визначення підсудності. Важливо відзначити, що правильно визначена предметна підсудність сприяє ефективному та справедливому розгляду адміністративних справ, забезпечуючи дотримання законності та захист прав та інтересів учасників правовідносин.

Таким чином, висновки нашого дослідження підтверджують важливість вивчення та розуміння предметної підсудності в контексті адміністративного

судочинства, а також необхідність використання об'єктивних критеріїв для визначення судової компетенції.

2.2. Територіальна підсудність справ в адміністративному судочинстві

Територіальна підсудність визначається місцезнаходженням позивача і відповідача та рівнем компетенції адміністративного суду. Він визначає територіальну компетенцію кожного суду щодо розгляду адміністративних справ. Територіальна підсудність визначає підсудність судів одного рівня за місцем розгляду справи, який саме адміністративний суд має розглядати та вирішувати конкретну адміністративну справу [10].

Кодекс адміністративного судочинства України (ст. 19) залежно від місцезнаходження сторін та характеру публічно-правового спору розрізняє (рис.2.2):

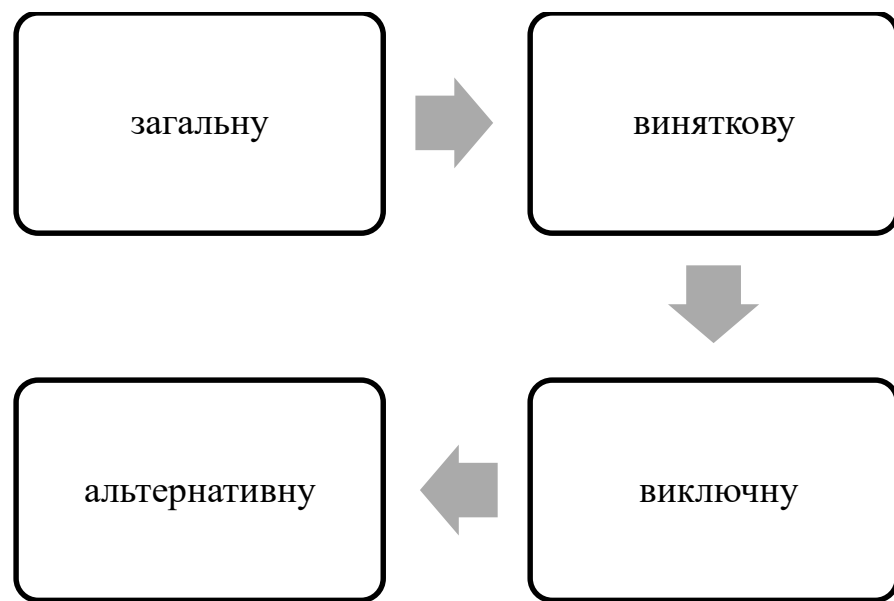

Рис.2.2 – Класифікація територіальної підсудності за Кодексом адміністративного судочинства України

Загальна територіальна підсудність є основним правилом звернення до судів з адміністративними справами за місцем проживання відповідача (ч. 1 ст. 19 ЦПК). Як правильно і доцільно пояснює автор підручника «Основи адміністративного судочинства в Україні», ця норма була обрана тому, що рішення уповноважених суб'єктів (нормативно-правових актів) зачіпають

права багатьох осіб. особи, і тому може бути оскаржене багатьма позивачами [19].

Якщо провадження можна порушити за місцем проживання, то може бути так, що законність рішення перевіряється кількома адміністративними судами одночасно. Тому результати тесту можуть відрізнятися. З метою уникнення подібних ситуацій та розгляду рішення суб'єкта владних повноважень лише адміністративним судом першої інстанції введено норму щодо розгляду справ за місцем відповідача.

Це правило також сформульоване на користь відповідача, коли відповідачем є фізична або юридична особа, яка пред'являє позов до суб'єкта владних повноважень [18, с. 107].

Власне, з метою уніфікації розуміння рішень (правових актів) суб'єктів владних повноважень та забезпечення принципів судової справедливості та законності адміністративних судів запроваджено норму про те, що справи розглядаються сторонами. Юрисдикція поширюється на суди на території, де знаходиться відповідач. Це правило характерне для адміністративного судочинства.

Виключна територіальна підсудність встановлює правило, згідно з яким оскарження особистих позовів, що стосуються конкретних особистих інтересів, та правочинів, пов'язаних з діями чи бездіяльністю владних осіб, вирішуються адміністративним судом за місцем проживання позивача (місцем проживання).

Різноманітність публічно-правових відносин у сфері управління вимагає, щоб вони регулювали не лише прийняття рішень загальними владними суб'єктами, а й правову поведінку щодо інтересів конкретних осіб.

При цьому не обов'язково розглядати справу лише в суді, визначеному виключно за місцезнаходженням відповідача, без урахування принципу наближеності суду до особи, права та інтереси якої порушено [16].

Тобто законодавець зробив винятки із загального правила звернення до судів за місцем знаходження відповідача та встановив правила розгляду справ

в інтересах конкретних осіб за місцем проживання (місце проживання, місцезнаходження позивача).

Через велику кількість таких справ важко повірити, що розгляд справ за місцезнаходженням відповідача є загальним правилом адміністративного судочинства. Натомість адміністративні справи зазвичай розглядаються за місцем знаходження позивача. З таким висновком не можна не погодитися, оскільки якщо позивач є органом влади, то справа вирішується також за місцезнаходженням позивача [15].

Під виключною територіальною підсудністю розуміється правило, згідно з яким апеляційне оскарження окремих категорій адміністративних справ здійснюється спеціально визначеними адміністративними судами, територіальна юрисдикція яких поширюється на місто Київ (ч. 3 ст. 19 ЦПК України). Виключна територіальна підсудність не дозволяє позивачам обрати інші суди для розгляду та вирішення адміністративних справ, передбачених Законом про адміністративне судочинство.

Альтернативна територіальна підсудність створює правило, згідно з яким у випадках невизначеності територіальної підсудності адміністративної справи справа розглядається місцевим адміністративним судом за вибором позивача (ч. 4 ст. 19 ЦПК).

Таким чином, позивач може на власний розсуд звернутися до місцевого загального суду як адміністративного суду або до обласного адміністративного суду як до суду першої інстанції з урахуванням правил підсудності [11].

З 24 лютого 2022 року, відповідно до Закону України «Про правову систему воєнного стану», в Україні запроваджено воєнний стан. Під час воєнного стану, відповідно до статті 10 Закону України «Про правову систему воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені.

В умовах воєнного стану не буде припинено роботу судів, а також обмеження наданих Конституцією прав на судовий захист. Немає ні скорочення, ні прискорення судового процесу. Усі працюватимуть, коли це

можливо, за умови, що немає великих технічних пошкоджень або вони не повністю зруйновані бомбардуванням і обстрілами.

3 березня 2022 року Верховна Рада України внесла зміни до Закону «Про судоустрій і статус суддів України» щодо зміни юрисдикції судів. Нова редакція частини VII статті 147 Кодексу передбачає можливість забезпечення нормального функціонування судової влади за виняткових обставин. Зокрема, у разі неспроможності суду здійснювати правосуддя може змінитися територіальна підсудність справи, яка розглядається цим судом. Рішення про зміну підсудності приймає ВССУ за поданням Голови ВССУ, а у разі неможливості ВСЮ здійснювати свої повноваження – розпорядженням Голови ВССУ [6].

02.03.2022 Рада суддів України видала рекомендації щодо роботи судів у період воєнного стану.

Щоб знати, до якого суду звертатися за захистом, необхідно ознайомитися з рішеннями Вищої ради юстиції або ухвалами Верховного Суду про зміну територіальної підсудності справ, які вже розглядаються ними, на відповідних сайтах суди та судові органи показують, що суди заблоковані через воєнний стан.

Отже, ми детально розглянули поняття територіальної підсудності в адміністративному судочинстві та її вплив на процес розгляду адміністративних справ.

Згідно з аналізом, територіальна підсудність визначається місцезнаходженням сторін та рівнем компетенції суду, що є важливим фактором для вирішення конкретної адміністративної справи.

Наше дослідження показало, що правила територіальної підсудності стандартизовані та визначені в законодавстві, зокрема в Кодексі адміністративного судочинства України. Вони забезпечують захист прав і інтересів громадян, а також забезпечують ефективну та справедливую юстицію.

Особливу увагу ми приділили аналізу впливу територіальної підсудності на процес розгляду справ у період воєнного стану. Наше дослідження

показало, що в умовах надзвичайних обставин робота судів не припиняється, а конституційне право на судовий захист залишається недоторканим.

Наявність чітких та однозначних правил територіальної підсудності сприяє стабільності та прозорості судової системи, а також забезпечує довіру громадян до судової влади. Таким чином, правильне застосування цих правил має важливе значення для забезпечення правосуддя та захисту прав людини в сучасному суспільстві.

2.3. Інстанційна підсудність справ в адміністративному судочинстві

Інстанційна підсудність у справах адміністративного судочинства визначається відповідно до законодавства кожної країни. Зазвичай вона визначає, який адміністративний суд (першої, апеляційної, касаційної і т. д.) має компетенцію розглядати певну категорію справ.

У деяких країнах перша інстанція адміністративного суду розглядає загальні справи, а апеляційний суд розглядає апеляції на рішення першої інстанції. Касаційний суд може розглядати певні питання права чи скарги на рішення апеляційного суду [8].

Зазвичай така система регулюється законодавством про адміністративні суди кожної окремої країни.

Інстанційна підсудність визначається створенням судів, які повинні розглядати конкретні адміністративні справи в першій інстанції та апеляційному порядку.

При формуванні правил підсудності першої інстанції дотримуються таких принципів: відділення адміністративного суду виконують лише функції першої інстанції, за винятком справ, у яких адміністративні справи розглядає Вищий адміністративний суд України як найвищий суд.

Отже, Кодексом адміністративного судочинства України передбачені такі юрисдикції (рис.2.3).

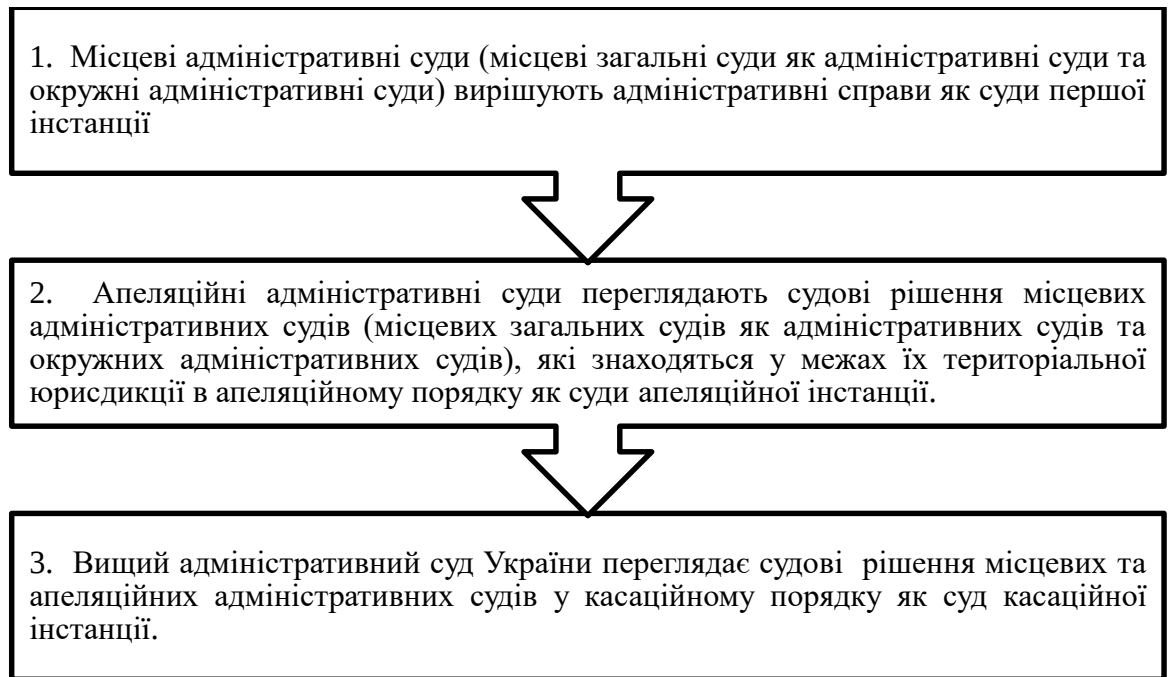

Рис.2.3 – Види інстанційної підсудності

Одним із видів касаційного провадження є перегляд судового рішення у виняткових обставинах (ст. 235 ч. 2 ЦК), або так званий у літературі повторний касаційний розгляд [14].

Верховний Суд України переглядає судові рішення адміністративних судів у виняткових випадках. При цьому згідно зі ст. 237 КАС може бути (рис.2.4):

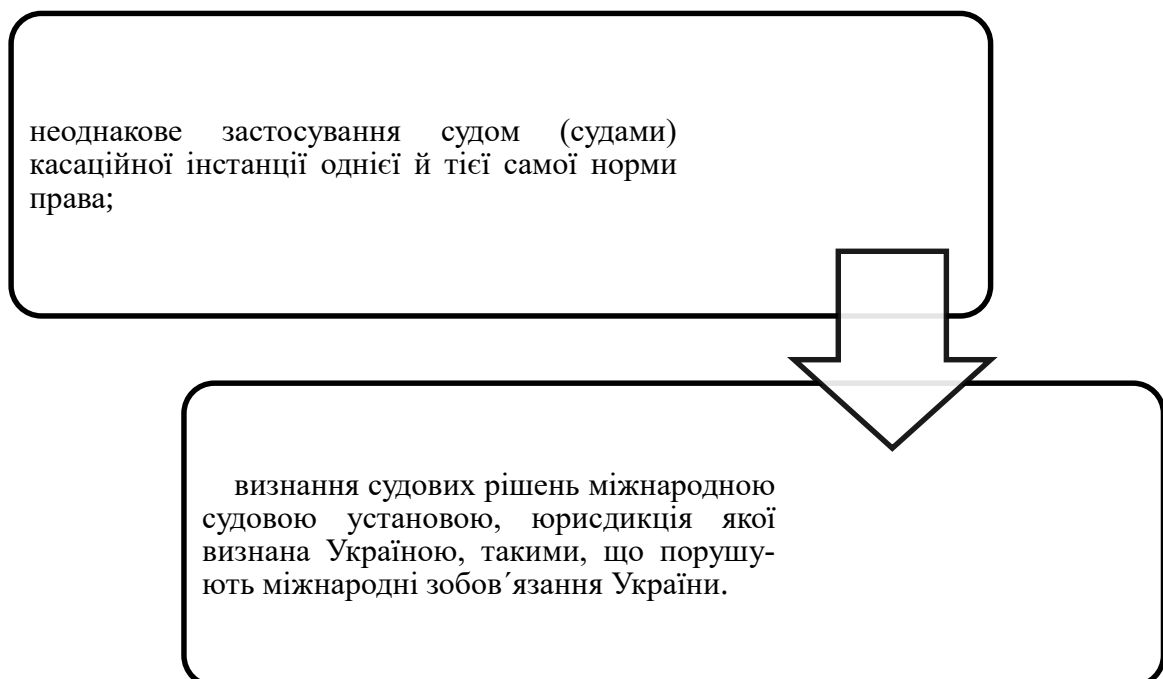

Рис.2.4 – Обставини за КАС (стаття 237)

Отже, інстанційна підсудність у справах адміністративного судочинства визначається відповідно до законодавства кожної країни. Зазвичай вона визначає, який адміністративний суд (першої, апеляційної, касаційної тощо) має компетенцію розглядати певну категорію справ.

У багатьох країнах перша інстанція адміністративного суду розглядає загальні справи, а апеляційний суд - апеляції на рішення першої інстанції. Касаційний суд може розглядати певні питання права або скарги на рішення апеляційного суду.

Така система регулюється законодавством про адміністративні суди кожної окремої країни. Вона забезпечує ефективність та справедливість судової системи та визначає порядок розгляду адміністративних справ на різних її рівнях.

Висновок до розділу 2.

У другому розділі досліджується система підсудності справ в адміністративному судочинстві України. Предметна підсудність визначає, які конкретно категорії справ можуть бути розглянуті адміністративними судами. Тут розглядаються компетенція судів у вирішенні різних категорій справ, таких як спори з органами влади, справи про адміністративні правопорушення тощо.

Територіальна підсудність визначає місцезнаходження суду, який має право розглядати певну справу. Вона встановлюється на основі місця здійснення події, об'єкта спору або місцезнаходження відповідача чи позивача.

Інстанційна підсудність визначає, який саме суд має право розглядати справу на певному етапі судового процесу. Це може бути перша інстанція, апеляція або касація. Інстанційна підсудність також визначає, який саме суд має право розглядати апеляційні та касаційні скарги на рішення адміністративних судів першої інстанції.

Аналіз цих аспектів підсудності дозволяє розуміти, яким чином відбувається розподіл справ між судами, як забезпечується ефективність та справедливість судової системи. Важливо враховувати ці аспекти при розгляді

будь-яких адміністративних справ з метою забезпечення правової відповідності та захисту прав громадян і організацій.

РОЗДІЛ 3.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Норма закону містить численні атрибути, одним із яких є право на доступ до правосуддя та справедливий суд. Слід визнати, що відповідно до статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України метою адміністративного судочинства є справедливе, нейтральне та своєчасне вирішення спорів, які стосуються прав, свобод та інтересів фізичних осіб або прав та інтересів юридичних осіб. Ці цілі досягаються шляхом ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних або юридичних осіб.

Значна роль в адміністративно-правовому захисті прав і свобод громадян належить адміністративному судочинству. Адміністративний суд у сучасній Україні, як задокументував М. Смокович, став значною політичною фігурою не лише в контексті позовів проти вищих органів влади, а й в інших інстанціях, кількість яких з часом зросла, це призвело до значного невдоволення громадян іншими повноваженнями [25, с. 24].

Серед значущих питань становлення судоустрою та здійснення правосуддя в Україні є проблема доступу до правосуддя. Вирішення цього питання визначить Україну як правову державу щодо ефективності реалізації в Україні конституційного права на судовий захист прав і свобод людини [1, с. 15]

Особливістю багатьох норм адміністративного процесу на даний момент є те, що на момент їх створення не було достатньої кількості емпіричних доказів.

У деяких сферах вони були похідними від теоретичних досліджень, запозичень із закордонних адміністративних процесів і ще не отримали емпіричної оцінки в національній правовій системі вирішення публічно-правових спорів.

Незважаючи на заплановану правильну поведінку законодавця, окремі частини адміністративно-процесуального кодексу можуть не врахувати всіх складнощів реальних відносин, які базуються на цих нормах.

У результаті кожного разу, коли ви використовуєте правила кодексу, ви повинні тлумачити їх відповідно до мети адміністративного процесу та змісту принципів, які він містить.

На цьому етапі розвитку української правової системи можна сказати, що відбулося багато суттєвих структурних змін, зокрема у сфері адміністративного та процесуального права.

Це пов'язано насамперед зі збільшенням емпіричної бази та появою на практиці численних проблем, які є наслідком чинного законодавства [2, с. 121].

Практика розпорядження адміністративним контентом є дещо обмеженою та підлягає судовому нагляду.

Високий ступінь судової залученості пояснюється публічністю спорів, які передаються на розгляд адміністративних судів, зокрема, важливістю результатів їх вирішення для обох сторін і більшої кількості осіб. Крім того, однією зі сторін адміністративного процесу зазвичай є особа, яка не обізнана з тонкощами правової теорії. Вона не завжди може зрозуміти юридичне визначення того, що вона робить, або наскільки це стосується її інтересів. Як наслідок, реалізація розпорядчих прав в адміністративному судочинстві делегована суду [2, с. 25]. Крім того, сьогодні медіація в судових справах вважається сучасною актуальною проблемою.

Сфера адміністративних спорів найбільш складна для застосування процедури медіація. Це обумовлюється такими характерними для таких спорів особливостями (рис.3.1):

-учасники спору є суб'єктами нерівноправними – між ними відносини влада-підпорядкування;

-існування корупційних ризиків через домовленості між посадовою особою і приватною особою;

-у своїй діяльності орган державної влади керується публічним інтересом, не мають свободи у прийнятті рішень;

-ризик звинувачення державного службовця у перевищенні повноважень при укладенні медіаційної угоди.

Рис. 3.1 - Особливості адміністративних спорів

Крім вказаних причин, існує ще одна – більш вагома, що створює складнощі для застосування процедури медіації – правова природа суб'єктів: згідно ч. 2 ст. 19 Конституції України, органам державної влади дозволено все те, що прямо передбачено законом.

В свою чергу, для приватної особи характерно наступне – дозволено все, що не заборонено. Отож, орган державної влади не має широкої свободи в медіації при проведенні переговорів, як приватні особи [3, с. 15].

Однією із проблем слід розглянути кадрові питання адміністративних судів у зв'язку з несвоєчасним призначенням суддів, строк повноважень яких визначено Верховною Радою України, з подальшою зміною порядку призначення.

30 вересня 2016 року набули чинності закони України про правосуддя, змінено порядок обрання судді – тепер він ініціюється Президентом України від імені Вищої ради юстиції.

Склалася ситуація, коли велика кількість суддів не має спроможності здійснювати правосуддя, внаслідок чого кількість справ, які мають розглядати діючі судді, значно зросла.

Найбільш яскравим прикладом такої ситуації є Київський районний адміністративний суд. Станом на березень 2017 року в ньому було 49 суддів від кожного штату, але лише 12 із них були фактично повноваженими.

Неукомплектованість суддівського корпусу адміністративних судів часто є причиною несвоєчасного розгляду справ [19].

Часто громадяни звертаються до Європейського суду з прав людини через нібито недотримання судами ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка конкретно стосується права на короткий випробувальний термін. Проте в даному випадку бранцями ситуації стали як сторони в адміністративних справах, так і самі судді, внаслідок чого залишається сподіватися, що найближчим часом питання буде вирішено, а новостворена Вища рада юстиції – спрямує всі зусилля на подолання кадрової кризи.

Отже, подолання вказаних проблем підвищить рівень доступності фізичних та юридичних осіб до судового захисту. Це дасть змогу одночасно підвищити також рівень законності при здійсненні адміністративного судочинства.

Висновок до розділу 3.

Питання доступу до правосуддя та забезпечення справедливого суду має важливе значення для будь-якої правової системи, включаючи Україну. Згідно з положеннями Кодексу адміністративного судочинства, метою адміністративного судочинства є забезпечення справедливого, нейтрального та своєчасного вирішення спорів, пов'язаних з правами, свободами та інтересами громадян і юридичних осіб. Проте, у практиці зустрічаються численні виклики, які ускладнюють реалізацію цієї мети.

Несвоєчасне призначення суддів, неукомплектованість суддівського корпусу та відсутність достатньої емпіричної бази при створенні норм адміністративного процесу є лише деякими з численних факторів, які ускладнюють роботу адміністративного судочинства.

Вирішення цих проблем вимагає системного підходу та комплексу заходів.

Напрямки подальшого дослідження можуть включати аналіз ефективності процесу призначення суддів, вдосконалення процедур зі зміцнення кадрового потенціалу адміністративних судів, а також поглиблений аналіз практики застосування адміністративного законодавства з метою виявлення його недоліків та потенційних напрямків вдосконалення.

Отже, подолання цих викликів вимагатиме спільних зусиль законодавчої, виконавчої та судової влади, а також активної участі громадянського суспільства. Лише шляхом спільної праці можна забезпечити високий рівень доступності до правосуддя та забезпечити справедливе судочинство для всіх громадян та юридичних осіб.

ВИСНОВКИ

Перший розділ присвячено теоретичному аналізу підсудності справ в адміністративному судочинстві. В ньому розглядаються поняття та значення підсудності справ, а також проводиться аналіз відмінностей між поняттями «підсудність» і «підвідомчість» у контексті адміністративного судочинства. Цей розділ допомагає зрозуміти сутність підсудності справ та її важливість для правильного функціонування судової системи.

Підсудність справ в адміністративному судочинстві визначає, який саме судовий орган має право розглядати певну справу, що є важливим для забезпечення ефективності та справедливості правосуддя.

Поняття «підсудність» і «підвідомчість» в адміністративному судочинстві визначають, який саме суд має право розглядати справу та які суб'єкти можуть бути предметом судового розгляду відповідно.

Другий розділ надає характеристику видів підсудності справ в адміністративному судочинстві України. В ньому розглядається предметна підсудність, яка визначає, які справи можуть бути розглянуті судом, територіальна підсудність, яка визначає місце розгляду справ, а також інстанційна підсудність, яка визначає, який саме суд має право розглядати справу на певному етапі судового процесу.

У третьому розділі розглядаються актуальні проблеми адміністративного судочинства в Україні. Цей розділ допомагає виявити та проаналізувати ті аспекти судової діяльності, які потребують удосконалення та вдосконалення з метою покращення ефективності та справедливості судової системи.

Актуальні проблеми адміністративного судочинства в Україні потребують уваги та вирішення з метою покращення ефективності та справедливості судової системи і забезпечення доступності правосуддя для всіх громадян.

Отже, курсова робота дає можливість отримати глибоке розуміння сутності та особливостей підсудності справ в адміністративному судочинстві

України, а також дозволяє виявити напрямки подальших досліджень у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов, В. Українське адміністративне право на етапі реформування: питання нової доктрини. *Укр. право*. 2020. № 1. С. 185-200.
2. Адміністративне судочинство (у схемах) : навч. посіб. / [В. В. Сокурєнко, О. А. Моргунов, І. В. Зозуля та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., доп. Харків : ХНУВС, 2023. 239 с.
3. Адміністративний процес (загальна частина) : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти денної форми навчання. А. Осадчий, О. Закаленко, Д. Біленець ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 185 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/23910> (дата звернення: 06.05.2024)
4. Бессараб Н. М. Юрисдикція та підсудність цивільних справ: дис... канд. юрид. наук:12.00.03. Національний університет «Одеська юридична академія», 2005. 208 с.
5. Бігняк О. В. Владисhevська В. В. Застереження про публічний порядок в міжнародному приватному праві України та ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 438–442.
6. Бутенко В. І. Про співвідношення понять «юрисдикція», «компетенція», «повноваження», «підсудність», «підвідомчість» у адміністративному процесі. *Наше право*. 2009. № 1. С. 36 - 40 .
7. Герасимчук Р.В. Поняття публічного порядку як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Вісник. 2022. № 3 (98). С. 115–120.
8. Гнатюк С. С., Богомазова І.О. Принцип інстанційності та інстанційна підсудність в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. Вип. 4. С. 130-139

9. Дузінкевич Т.І. Повноваження суду першої інстанції цивільної юрисдикції : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. І. Дузінкевич. Івано-Франківськ, 2020. 279 с.
10. Керноз Н. Є., Стеченко К. Л. Судова юрисдикція в Україні: нові підходи та проблемні питання розмежування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 80-85.URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/19.pdf (дата звернення 02.05.2024)
11. Ковалів М. В., Єсімов С. С. Правова природа суду першої інстанції, що здійснює правосуддя в адміністративному судочинстві. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права*. 2020. № 27. С. 155–160.
12. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
13. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення 04.05.2024)
14. Корецький І., Братель С. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 114–119.
15. Новий тлумачний словник української мови / Укладачі В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. К., 2004. Т. 2. 967 с.
16. Оверчук С. В. Спеціальна та персональна підсудність в аспекті принципу рівності громадян перед законом і судом. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 2. С. 110-114.
17. Панченко О. Проблемні питання підсудності адміністративних справ. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2008. № 4. С. 9 - 21 .
18. Пастернак В. М. Європейські стандарти адміністративного судочинства. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 106–112

19. Пипяк М. І., Актуальні питання підвищення ефективності реалізації основних принципів адміністративного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2013. Т. 2. Вип. 22. Ч.1. С. 211–215.*
20. Пікуль О. В. Актуальні проблеми адміністративного судочинства. *Актуальні питання розвитку правової системи у сучасній Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 23-24 груд. 2021 р.) / Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. Рівне : Видавн. дім "Гельветика", 2021. Ч. I. С. 67-69.*
21. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 01.05.2024)
22. Рой О. В. Правові акти суб'єктів владних повноважень як предмет публічно-правового спору: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2019. 269 с. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/disertaciya_roy_o.v._print.pdf (дата звернення 03.05.2024)
23. Ростовська К. В., Гришина Н. В. Медіація в адміністративному судочинстві: міф чи реалії сьогодення. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. С. 182–188*
24. Савранчук Л. Л. Проблеми забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 1. 2019. С. 150–153.*
25. Смокович М. Адміністративне судочинство як елемент конституційного ладу. *Юридична Україна. 2011. № 9. С. 23–28.*
26. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., м. Одеса, 06 листопада 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. 138 с.

27. Ханова Р. Розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами судочинства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2008. № 2. С. 51 – 57